

Vôľa

Horúčka prudko stúpala.

Pripraví ju o dcéru?

Dievčinke úplne horeli líca. Čelo mala spotené, oči sa jej leskli.

Šaman dieťaťu prikladal na hrud' amulety a bylinky. Popísal veršami drobné papieriky, ktoré mala Bibi Sitara vložiť do vody a vypiť. Nesmela však lúštiť, čo na papierikoch stálo, inak by nezaúčinkovali. Šaman jej to prikazoval zbytočne. Bibi Sitara nevedela čítať.

Prešla si ťažkým tehotenstvom. Cítila, že stráca životnú silu. Šaman ju navštívil aj vtedy. Chcela vedieť, či je dieťa zdravé a či prežije. Nabádal ju k trpezlivosti. Ak vypije svätú vodu, všetko dopadne dobre.

Pripravoval ju na fakt, že čaká dievčatko, svoju pýchu, a vraj by mu mali dať meno Džamíla – čo znamená Krásna.

Šaman mal pravdu. Dcéрка sa narodila zdravá a skutočne prekrásna, s hlbokými sivohnedými očami, bledou pokožkou a tvárou v tvare srdca. Kým ich hry neprerušila horúčka, staršie sestry si z nej urobili bábiku. Obliekali ju, prenášali sem a tam, kolísali a obskakovali. Zavíjali ju tiež do kúskov plachty a obopínali vyšívanými stužkami po celom tele, až sa takmer nemohla hýbať.

Teraz ostrážito nazerali do izby.

Bibi Sitara cítila, že o dieťa prichádza, rovnaký strach poznala už z tehotenstva.

Privolala ďalšieho svätého muža, tentoraz miestneho mullu. Prisadol si k chorému dieťaťu a čítal mu verše z Koránu, až kým nepadla noc. Odmenili ho štedro, tak ako šamana.

Po mullovej návšteve zostala mama pri dcérinej posteli. Šaman povedal mame pred dcérkiným narodením ešte jednu vec. Že to dievčatko bude neobyčajné. Bibi Sitara tú myšlienku zaháňala, pretože si pozoruhodné dieťa neželala. Chcela, naopak, úplne obyčajnú dcéru.

Horúčka dieťaťu klesla po týždni. Mama ďakovala Bohu. Udiala sa Jeho vôľa. Alhamdulillah. Nech je pochválený.

Po čase všetci zabudli, že dievčatko vôbec trápila nejaká choroba.

Sestry sa vrátili k hraniu. Džamíla dostávala šatky, reťiazky, pribudli jej dierky v ušiach. Dávali na ňu veľký pozor a nikdy jej nič nechýbalo, azda preto všetkým ušlo, že sa Džamíla akosi neberie na nohy. Poležiačky sa mrvila na koberci alebo sedela opretá o vankúše. Ak niečo chcela, pritiahla sa k tomu po dlážke na rukách alebo sa priplazila ako had.

Až kým mame jedného dňa pri prebaľovaní neudrelo do očí, že dievčatko má jednu nohu tenšiu než druhú. Hádam sa dorovná, pomyslela si. Neskôr sa jej tiež zazdalo, že tá tenšia noha je aj kratšia.

Zodvihla dcérinu nohu a tá jej bezvládne klesla.

Opäť zavolala šamana. Ďalšie modlitby, amulety, papieriky. Nepomáhali. Kratšia noha za tou druhou stále zostávala.

Mama však stále verila, že Alláh má prichystaný plán.

Nikto z nich netušil, že nervový systém dievčatka napadol vírus. Pustil sa do mozgového kmeňa a poškodil aj miechu. Nákaza mu najprv oslabil a neskôr úplne ochromila nohu. Choroba mala meno – detská obrna.

Džamíla sa narodila v roku 1976. Obrnu sa v tom čase vo väčšine Európy podarilo eliminovať, v Afganistane však vírus strašil naďalej. Darilo sa mu v zlých sociálnych podmienkach, kde sa prenášal špinavou vodou, výkalmi a kva-pôčkami.

Na obrnu neexistuje liek, iba vakcína, také čosi však Džamíliným rodičom nikdy nikto neponúkol. V živote neboli ani u lekára, ktorého mama volala doktor medicíny, na rozdiel od takzvaného *malanga*, ktorý liečil veršami a prikladaním rúk. Tradície, ktoré sa medzi šamanmi dedili z pokolenia na pokolenie, sa nepovažovali za rozpor s náukou v Koráne, naopak, *malanga* obdaril liečiteľskými schopnosťami práve Alláh.

Aj po maminom zistení pri prebaľovacom pulte sa sestry a sesternice venovali svojej krásnej a poddajnej bábike. Dom bol plný detí. Otec a jeho bratia s rodinami sa pri svojich domoch delili o veľký dvor. Mame neušlo ani najmenšie dcérino zamrňanie, aby maličkej nič nechýbalo a mala všetko, čo potrebuje. Džamíla dovŕšila druhý, tretí, štvrtý i piaty rok, no stále nevstávala. Bleskurýchle sa dokázala plaziť za ostatnými deťmi. Kým však ony vybiehali na ulicu, ona zostávala na vyhriatej parapetnej doske. Kri-vú nôžku sa pokúšala zakryť. Široké nohavice pod šatami, ktoré jej zahaľovali nohu pri sedení, si na kolenách úplne predrala. Slúžili jej namiesto chodidiel.

„Mali by ste ju dať vyšetriť lekárovi,“ radila mame teta. Možno existuje liečba. „Bude vám na ťarchu. Takto sa nikdy

nevydá.“ Nikoho netrápilo, že tie slová počula aj Džamíla. Predpokladalo sa, že nevyvinutá časť tela automaticky znamená aj pomalšie myslenie a slabšiu hlavu.

„Nikto nebude chcieť *langaka!*“ vzdychali tety. *Langaka*, teda mrzáka. Veru, bola mrzáčka, ako tam sedela na vankúši s nohami pod sebou. Rodinu istotne postihol trest za nejaký ich skutok, hovorili si rodičia, akási pokuta za hriechy predkov. Tu sa nič nedeje len tak, všetko sa vracia, utrpenie po hroznom čine navštevuje aj niekoľko generácií po sebe. Boh ľudí stíha náhodne, ale spravodlivo.

Nad niektorými vecami však nemal moc ani Boh – a takou vecou bola čierna mágia. Nieкто sa možno na Džamílu zle pozrel, ktosi chcel rodine ublížiť. A od takého čertovstva dokázal pomôcť iba šaman.

K jeho dcére sa lekár v živote nepriblíži, rozhodol otec. Noha sa liečila iba mrmlaním modlitieb a pár kvapkami vody z posvätného prameňa v Mekke.

Keď mala Džamíla päť rokov, staršiemu bratovi sa narodila dcéra. Džamíla sa jedného dňa posediačky pozorne zadívala na jednoročnú neter. Sledovala, ako maličká natiahla ruky k okraju stola, zodvihla sa – a stála. Džamíla sa ju neskôr potajomky pokúsila napodobniť. Chytila sa stolovej dosky, napla svaly na rukách, pevne sa držala a pomaly vyťahovala.

Jedného dňa sa oprela o stôl, dlane položila na jeho hladký povrch, a vtedy sa to stalo: na nohách bola aj ona.

Začala neúnavne cvičiť. Svaly zdravej nohy jej mocneli. Dokázala lepšie udržať rovnováhu. Napokon sa okraja stola mohla pustiť.

Pri ďalšej návšteve pozorovala, ako sa neterka po zodvihnutí opäť chytila stola, pridržala sa ho a takto sa presúvala pozdĺž neho.

Keď Džamíla osamela, skúsila neterine pohyby napodobniť. Vo dverách sa odrazu objavila mama. Džamíla zakopla a zrútila sa na dlážku.

„Nie, nechaj!“ zvolala mama, vydesená dcérinými neladnými pohybmi. „Prinesiem ti.“

Džamíla vyrastala v rodine, kde si dievčatá nemali nič želať a nemali ani po ničom túžiť. Čím pasívnejšie, tým lepšie. Človek má žiť s otvorenou náručou, kládla im na srdce mama. Ničoho sa nedržať ani nedožadovať. Tak sa dcéram dostane to, čo si iní neudržali a nechali si utiecť pomedzi prsty.

Keď už raz Džamíla uzrela svet z výšky očí, odmietala sa ďalej plaziť. Radšej sa opierala o silnejšiu nohu a napádala na slabšiu. Keď neteri kúpili chodúľku, Džamíla žobronila o takú istú. Mama napokon poprosila jedného remeselníka, aby dcére zmajstroval pomôcku. Vyrobil jej takú drobnú, drevenú, s kolieskami na paličkách a rukoväťou. Do interiéru. Mrzáci mali do sveta vonku vstup zakázaný.

Bratia sa ráno čo ráno obliekali do školských uniforiem, brali si tašky a rútili sa von, zatiaľ čo sestry ostávali doma. Čítanie by im mohlo uškodiť, pokaziť ich, vnuknúť im nevhodné myšlienky. Učenie dokáže človeka znepokojiť. Hodnota dcér na svadobnom trhu by prudko klesla. Všetko sa točilo práve okolo toho. Okolo ich hodnoty. Trhovej.

Tradičné dohodnuté manželstvo predstavovalo transakciu. V banku sa nachádzali kvality dievčaťa: jeho vek, výzor, schopnosti. Rodina, klan, pozemské statky. Česť, povesť, postavenie. Spolu tvorili cenu, o ktorej sa rodičia mohli jednať s rodinou nápadníka.

Ibráhím mal so svojimi deťmi ambiciózne plány a zámery. Premýšľal o tom, ako by mu trhová hodnota dcér mohla pomôcť uzatvárať spojenectvá, tak ako to celé stáročia pred ním robili ostatné rodiny a klany.

Preto bolo dôležité, aby sa hodnota dcér, ešte kým budú zrelé na vydaj, maximalizovala. Niektoré faktory sa zmeniť nedali, napríklad klan či postavenie rodiny. O to viac záležalo na vylepšovaní kvalít, ktoré sa ovplyvniť dali. Napríklad, čím menej bolo dcéry vidno, tým väčšmi rástla ich čistota. Džamíline sestry nesmel vidieť žiaden muž. Žiaden ich nemohol začuť. Nikto ich nemal poznať po mene. Inak by povest takej ženy utržila škody. To deťom vtíkal do hlavy Džamílin otec. Kedykoľvek mal hostí, deti potichu sedeli alebo si šepkali v inej časti domu.

Ibráhím bol prísny a konzervatívny muž, narodil sa v meste Ghazní ovládanom klanmi, na náhornej plošine juho-východného Afganistanu. Vyrastal v chudobe, nechodieval do školy a svoj život začal doma na hlinenej dlážke spracúvaním kože. Ešte kým dosiahol pubertu, otvoril si obchodík pred rodným domčekom a núkal ľuďom to, čo budú potrebovať vždy: truhlice.

Bol to pravý afganský *selfmademan*. Uvedomil si, že ľudia sa vždy budú aj obliekať. Od šiat a šalov potom rozšíril svoj sortiment aj na poľnohospodárske plodiny, neskôr na bicykle, motorky, autá a kamióny. Napokon stavil na lukratívny biznis zvaný skrátka a dobre import – export. Vyvážal vodné melóny, granátové jablká a hrozno, dovážal ventilátory, fény, betón a cement. Vykupoval celé obchody a veľké pozemky, kde si plánoval postaviť obchodné domy. Chudobný chlapec, ktorý sa nikdy poriadne nenaučil čítať a písať, dokázal využiť dobré časy po

druhej svetovej vojne, keď sa v Afganistane otvorila prvá banka, postavila prvá elektrárňa, vybudovali nové mosty i lepšie cesty.

Džamílíni rodičia sa z Ghazní presťahovali do Kábulu, kde na nich podľa Ibráhíma čakala žiarivá budúcnosť. Zamestnal dve indické sekretárky, aby sa mu postarali o peniaze a zmluvy. Kráľ Záhír Šáh, na tróne od roku 1933, majstrovsky využil polohu krajiny medzi dvoma superveľmocami, ktoré Afganistan zároveň budovali i vyzbrojovali. Napríklad taká cesta, ktorú začal Sovietsky zväz na jednom konci a Američania dokončili na druhom. Sovieti zriadili moderné letecké základne v Bagrame, kým USA otvárali priehrady a mosty. Sovietski inžinieri zasa odpálili diery pod jedným horským priesmykom v Hindúkuši, aby najvyššie položeným tunelom na svete prepojili sever krajiny s juhom.

Kráľ mal smelé predstavy. Objednal si amerických inžinierov, ktorí mali kamennú púšť v provincii Hilmand premeniť na oázu. Kráľ tu chcel postaviť výstavné mesto so zelenými alejami, bazénom, kinom, tenisovými kurtmi a spoločnými školami pre chlapcov a dievčatá, všetko poháňané generátormi zo zamýšľaných obrovských priehrad. Plán najprv vychádzal. V „Malej Amerike“, ako sa miesto nazývalo, pestovali roľníci bavlnu a pšenicu a zalievali ich vodou z priehrady. Vrstva pôdy sa však ukázala pritenká. Všetku úrodu zničila púštna soľ. Pôda bez patričnej opatery chradla a investície vyšli navivoč. Po čase začali roľníci radšej pestovať mak na ópium než obilie a oázu pohltila púšť.

Z Ibráhíma sa v Kábule stal vplyvný obchodník.

Džamíla ho obdivovala z odstupu. Uvedomovala si, že ho sklamala, že sa ňou nemohol pochváliť ani popýšiť. Tak